

Ideen til denne konserten kom som direkte konsekvens at en av vår tids mest kokko amerikanere hadde lansert ideen om at USA skulle kjøpe Grønland. En innvending mot ideen var at innen Ensemble Ernst rekker å gjennomføre konserten, ville vår mann ha gjort så mye annet vilt at kjøp av Grønland kanskje til og med virker som noe av det mer fornuftige han har foreslått.

Amerikanske kunstnere og komponister har vært kokko i positiv forstand også, og kveldens konsert presenterer en håndfull av dem. Et inntrykk man kan få når man ser på den amerikanske musikkhistorien er at mange av komponistene har stått mye friere estetisk sammenlignet med sine europeiske kolleger, som i større grad var bundet av akademiske konvensjoner. Det er nærmest en tradisjon av eksentrikere, fra Ives via Cowell og Cage til Crumb, og helt merkelige prosjekter slik man finner hos Harry Partch og Nancarrow.

Program

Tyler Futrell: Overture (2020)

Cage Variations III (1964)

Ornstein Suicide in an Airplane (1918-19) piano

Henry Cowell The Banshee (1925) piano

George Crumb fra Makrokosmos Volume I (1972) piano

-Spring.Fire

-Dreem images

Charles Ives The Unanswered Question (1908)

Charles Ives A set of Pieces for Theatre Ensemble
(1899-1906)

KOKKO AMERIKANERE INNTAR GRØNLAND

**Medvirkende
Ensemble Ernst
Sanae Yoshida, piano**

Dirigent: Thomas Rimul

Caféteatret, Grønland
Tirsdag 3. november

Først ut er en urframføring av en ny versjon av Tyler Futrells Overture for ensemble. Futrell er fra California, har studert med blant andre Bent Sørensen og er fra 2010 bosatt i Oslo. Stykkets hovedidé er at klangen gradvis eksponeres og sprer seg fra forskjellige retninger rundt publikum, noe som kan vise seg å bli vanskelig med våre dagers koronatiltak. Det er en slags droneminimalisme, som bare svært langsomt forandrer seg over tid.

John Cage var gjennom sin påvirkning på fluxus-bevegelsen den komponisten i det 20. århundre som har hatt sterkest innflytelse på kunst som sådan. Han vil bli husket for to vesentlige bidrag til musikken, oppfinnelsen av det preparerte pianoet og integreringen av ren tilfeldighet og ideen om at hva som helst, også total stillhet, kan være musikk. Etter Cages død gikk forlaget hans til sak mot den engelske musikeren Mike Batt som hadde en komposisjon kalt "A One Minute Silence". Etter et forlik ble Batt nødt til å kreditere komposisjonen til Batt/ Cage ved senere publiseringer. Variations III er et stykke for et hvilket som helst ensemble, med valgfrie lyder som skal avspilles fra et partitur som genereres tilfeldig ved hver framføring.

Leo Ornstein var av ukrainsk opprinnelse og studerte komposisjon med Glazunov i Moskva, men emigrerte til New York for å unnsnippe pogromene. Han ble etablert som en tradisjonell konsertpianist, men ble etter hvert en futuristisk showman, nærmest en moderne Franz Liszt, som spilte ellevill modernistisk pianomusikk for store publikum. Ornstein regnes også som oppfinneren av clusteren, altså en klang lagd av at tonene ligger tett sammen i "klynge" ("cluster"). Pianostykket "Suicide in an Airplane" (1916) er ganske unikt i sin tid, i og med at det er en svært tidlig etterligning av maskinstøy i et stykke klassisk musikk, 11 år før Alexander Mosolovs "Jernstøperiet".

Henry Cowell opplevde som ung tenåring å bli båret på gullstol rundt i nabolaget av kompisene sine, som var ville av entusiasme over en forestilling han hadde gjort med egne modernistiske improvisasjoner. Ett av stykkene som hadde opphav i denne tiden skal ha vært "Tides of Mananua", hvor clusteren i dypt register representerer bølger på et hav. Cowell kom etter hvert i kontakt med Ornstein, og det ble Cowell som ble den store eksponenten for Ornsteins clusteren. Faktisk var Cowell så sterkt forbundet til clusteren at Bartok følte han måtte skrive brev til ham og

spørre om det var greit at han brukte clusteren i noen av sine senere stykker. Cowell var den første komponisten vi kjenner som spilte på pianostrengene inni instrumentet, uten å bruke tangentene, i stykket "Banshee" fra 1925. En banshee er en åndeskikkelse som varsler død i skotsk og irsk mytologi.

Elementer fra Cowell og Cage finnes igjen i musikken til George Crumb, i en kanskje mer tradisjonell impresjonistisk og poetisk musikk. Han ytret ønske om å bruke moderne virkemidler på en måte som gjorde dem mer tilgjengelige for et publikum av vanlige mennesker og er blitt beskyldt for å sentimentaliserer musikken. Spring Fire og Dream Images (Love death music) er hentet fra den store klaversyklusen Makrokosmos.

Charles Ives er selvfølgelig ur-eksentrikeren blant amerikanske komponister. Ives beskriver i sine tanker rundt Concord-sonaten den atmosfæren av en ikke tidligere opplevd tankefrihet som preget det unge USA, noe gjorde ham åpen for ganske spektakulær innovasjon. Han var for eksempel polytonal på slutten av 1800-tallet, og skrev kvarttonemusikk fra 1903. Det han nok likevel er mest kjent for er at han la flere lag med musikk oppå hverandre, gjerne i distinkt forskjellige tonearter og rytmiske lag.

"The Unanswered Question" er fra 1906 og ble gitt ut sammen med orkesterverket Central Park In The Dark. Et stille slør av strykere representerer det meningsløse universet, og en enslig trompet stiller det eksistensielle spørsmålet. Fire treblåsere gir absurde svar og begynner etter hvert å håne spørsmålet, som til slutt blir hengende over strykerklangens "uforstyrrede ensomhet".

"Overture and March 1776" fra Set of pieces for theatre ensemble er Ives på sitt mest fleipete. Det hele starter atmosfærisk, før grumsete figurer i dypet av pianoet antyder at et (militær)korps nærmer seg i det fjerne. Snart braker det løs med melodiske brokker fra fjern og nær, oppå hverandre og ofte i forskjellige tonearter. Deler av stykket ble brukt i orkestretsuiten Three Places in New England.

Konserten er støttet av Norsk Kulturråd